

Asra Nyt

Arbejderhistorisk Samling Ringkøbing Amt

40. årgang

Nr. 3

2023

**HOTEL- OG
RESTAURATIONSPERSONALETS SAMVIRKE**

BLOKADE overfor Natrestaurant La Cabana

Virksomheden er under blokade.
Arbejdsgiveren nægter at underskrive overens-
komst.
Gæsterne opfordres til at vise solidaritet.

Boykot La Cabana!

Med venlig hilsen

**HOTEL- OG
RESTAURATIONSPERSONALETS
SAMVIRKE**

Læs inde i bladet om La Cabana konflikten 1983, ”Vi stod bestemt ikke bag den, men kom til at få et, alt for stort ansvar for den, sagde Hotel og Restaurationspersonalets Forbund. Det var tjener Forbundet der gav anledning til konflikten.”

SSN:0996-2939

ASRA NYT - Udgivet af ASRA
Museumsgade 32, 7400 Herning

ASRAs hjemmeside:
www.asra.dk

Formand:
Villy Sørensen
Boghvedevej 10,
7490 Aulum
Tlf. 40533176
mail: formand@asra.dk

Kasserer:
Inge Marie Jensen
Stabyvej 39, Staby, 6990 Ulfborg
Tlf: 23834577
mail: kasserer@asra.dk

Redaktion:
Arkivgruppen
Leo Skaaning
mail: blad@asra.dk

Arkivmedarbejdere:
Jørgen Aarestrup-Nielsen
Jørgen Markmøller
Jørn Jensen
Niels Hedegaard
Jegge - Erik Christensen
Marianne Christensen
Leo Skaaning

Trykt med hjælp fra
Metal Herning
Deadline for næste nr.
1.december 2023

Indhold:

side 2 Kolofon
side 3 Formanden har ordet
side 4 La Cabana konflikten
side 9 Socialdemokratiet og Kongen
side 12 Kvinders valgret
side 15 Sexchikane
side 16 Kvinders ret til arbejde
side 17 KADs kamp mod lukkeloven
side 19

Forsiden

Plakaten på forsiden er fra konflikten på La Cabana i 1983.

Det blev en længere varede konflikt, som blev landskendt, og hvor det udviklede sig til, at blive så kendt en konflikt, at der kom demonstranter fra hele landet.

Det var Hotel og Restaurationspersonalet der kom til at hænge på konflikten, skønt det var Tjenerforbundet der havde den.

ASRA har en hel del materiale om konflikten i arkivet.

Vi har snakket med personer der har været med, både som demonstranter og fra politiet, som gerne vil være med til at fortælle og skrive historien. Vi søger for tiden efter en ”forsker” der vil gå i gang med arbejdet.

Formanden har ordet

Så skriver vi september. Alle troede, at efteråret var på vej, det siger kalenderen jo.

Men sådan er det jo ikke altid. I skrivende stund, er det det fineste sommervejr og fruene har taget plads på terrassen, jeg går en tur i haven, og ser de bugnende frugttræer, æblerne på Ritt Bjerregård æbletræet bliver fine røde og lige til at spise.

Jeg kan ikke lade være med at blive lidt politisk i mit skriv. Læste og hørte, at Lars Lykke Rasmussen var ved at overhale socialdemokratiet og den kongelige danske fagbevægelse med følgende udtalelser:

Alle virksomheder med overenskomst og valgt tillidsmand, skulle i fremtiden kunne hente udenlandsk arbejdskraft frit til Danmark, til overenskomstmæssig løn.

Min første tanke var, han må have en bagtanke med dette forslag, men hvad kunne det være!!

Efterfølgende er forslaget blevet bekræftet over for journalister, at der er tale om virksomheder der har overenskomst, som er aftalt mellem arbejdsgiveren og fagforening/medarbejder og vel og mærke overenskomst, som medlemmerne har stemt om, herved udelukkes de gule fagforretninger.

Et ordsprog siger: ”man skal høre meget før ørerne falder af” jeg har svært ved at tro på, LLR også mener det således, eller er der en bagtanke?

På arkivet er vi i gang igen efter en velfortjent sommerferie, og vi ser frem til den 4. oktober, hvor vi skal have en informations dag med Arbejdermuseet i København. Mødet skal give os på arkivet nye informationer om arkivering og opbevaring af arkivalier. Vi møder talstærkt op til mødet, som finder sted hos LAASK i Sønderborg. Vi glæder os til at få fyldt nyt viden på til glæde og gavn for ASRAs fremtid.

Jeg har i et lille års tid, deltaget i nogle møder om opstart af en Arbejder historie festival Midtjylland.

Der er p.t. ikke et færdigt program, men datoen er den 11.11.23, stedet: 3F Bjerringbro-Silkeborg afdeling Granhøjvej 16, Silkeborg, starttidspunktet er kl. 10.00 og med afslutning kl. 16.00.

Der vil være velkomst og morgensang, debat om aktuelt emne, om eftermiddagen vil der være 9 forskellige tema, de afvikles i tre spor, så man kan max deltage i tre.

Folkene bag dette initiativ er: Selskabet for Arbejderhistorie, FH i Midtjylland, Faglige Seniorer i Midtjylland og de faglige organisationer i Midtjylland.

Når vi har det færdige program, vil vi udsende denne på mail til jer.

Derfor er det vigtigt, at vi har din/jeres mail, skriv til os, se adressen på vores hjemmeside under kontakt.

Hjemmeside: www.asra.dk eller se adressen her i bladet.

Godt efterår - *Villy Sørensen*

La Cabana konflikten 1983

En konflikt i Hernings natteliv, som mange husker. Et lille tilbageblik fra dengang fortæles af Formand for HRF - Bent Moos

Slutningen af 1990'erne havde været præget af mange konflikter i Hotel og Restaurationsbranchen.

I 1990 ebbede det ud, for at vinde frem igen i midten af 1970'erne.

1971 til 1975 var der 0 konflikter, mens 1976 - 80 havde 4.064 og årene 1981 - 85 havde 1.205 (Statistisk efterretning)

Det faldende antal konflikter blev opvejret af enkelte meget omfattende. To af de største HRF nogensinde har være involveret i, blev La Cabana og McDonalds konflikterne.

De markerede en overgang til aktivt at, engageret fagforeningsarbejde i HRF. En række faktorer spillede sammen. I forbundet kom et nyt lag af engagerede unge til, med en teoretisk skoling i marxisme og fagforeningsarbejde. På arbejdspladserne skete der en udpresning af arbejdskraften gennem intensiveret arbejde baseret på målinger og tidsstudier, der i de faste nye fast-food kæder blev udviklet til et ensartet koncept.

Bent Moos fortæller:

”Efter konflikten på hurtigruten fulgte Rømø Sild konflikten.

Den varede 11 måneder, og var en til tider en ret voldsom konflikt.

En opsigtsvækkende episode fandt sted, da en styrmand måtte gå planen ud.

Baggrunden var at Asger Lindinger solgte sin anpart til tyskere, der så begyndte at sejle under cypriotisk flag, hvor ved alle overenskomsterne forsvandt som dug for solen.

Det var mens vi sad i ledelsen i, Aarhus og var i opposition i forbundet. Vi udarbejdede et samarbejde med Faglig Ungdom, hvis landsorganisation, LLO var blevet ekskluderet af fagbevægelsen, og derfor var det nærmest forbudt at samarbejde med Faglig Ungdom.

Da i genvandt vores rettigheder i Aarhus, indledte vi selv en faglig praksis og var med til at sætte dagsordenen i forbundet.

Vi lærte at bruge det fagretlige system kreativt, få tingene igennem og afsløre forbundsledelsen som uduelige til at ordne en overenskomst.

La Cabana

La cabana konflikte kom bag på os, vi stod bestemt ikke bag, men endte med

at få et alt for stort ansvar for den. Det var en tjenerkonflikt, sat i gang på et halsløst grundlag.

Tjenerforbundet gav anledning til konflikten på en inkompetent måde. Den var ikke forberedt og ikke gennemtænkt, den var holdningsmæssig tåbelig, men den endte med at få en symbolværdi, den aldrig burde have haft.

Vi blev inddraget og fik et stort ansvar. Jeg var med til at få venstrefløjen til at støtte konflikten både fagligt og aktivistisk.

I den forstand var La Cabana med til at skabe en ny faglig bevidsthed hos mange, der aldrig havde stået på en gade og blokeret, eller prøvet at blive jagtet af politiet eller oplevet den nye konfrontationer.

La Cabana konflikten fik støtte fra hele landet og involverede både menige og ledende HRF'ere.

”Det var en varm og dejlig følelse at være med og mærke sammenholdet - det var det bedste, man kunne pludselig og på en ny måde indse værdien af at stå sammen.

”En dag jeg stod der, kom to store bryggeriarbejdere og tog mig under armene - Hov hvad nu, sagde jeg. - Vi skal lige have lodset en uromager væk - og så var han inde i kredsen af

os fagforeningsfolk og blev stille og roligt ført væk, ”fortæller Henni Sørensen.

”Jeg havde ikke været med i en faglig konflikt, før fagforeningen spurgte om jeg ville deltage, det ville jeg. Det er jeg opflasket med, min far var aktiv fagforeningsmand,, og jeg betænkte mig ikke. Det er jo det vi har fagbevægelsen til, at støtte hinanden, jeg gik

strejkevagt dernede sammen med de andre. Sammenholdet var stærkt. Man vidste jo at det kunne blive én selv, der havde brug for støtte en dag. ”Min bror der ikke var fagforeningsorienteret, der havde to børn, der slet ikke forstod hvad det drejede sig om. De var en aften gået ned på La Cabana for at danse. Da de kom hjem fik de at vide, at det skulle de ikke gøre en gang til - Hvis det sker, skal I ikke komme hjem mere, sagde min bror. Sådan var stemningen i Herning.

”Jeg var kampleder hver 6 weekend, og det var jeg sgu ikke altid lige stolt ved. Når jeg sad i flyet derop, tænkte jeg, gad vidst, hvordan det går denne gang. Det gik, men det er ikke sjovt at stå og blive svinet til af arrige jyder.

En anden gang måtte jeg stå en hel nat i snestorm, og skide koldt var det.

En anden gang var BZ’erne ankommet i busser til Herning. Jeg forhandlede med politiet, og gjorde klart for dem at mine folk stod der og der,

BZ’erne havde jeg ikke noget at gøre med. Men de var professionelle, så larmede de op i den ene ende, og lokkede betjentene derhen, i næste øjeblik gik det løs i den anden ende. De kastede stinkbomber og så herrens ud. Vi fik god støtte fra DSU i Herning, der var især to brødre, de var effektive.

LO-formanden Finn Thorgimson var deroppe én gang, det var alt.

LO’s støtte var vist halvhjertet” fortæller Leif.

I tre kuverter omtales ”Blokade mod natklub den 20. august 1983.

En sommerkampagne havde afsløret ”De mest grelle forhold” i Ringkøbing amt. ”De 16 ansatte servitricer, hvoraf nogle har fuldtidsjob ved siden af eller studerede, er delt op i to lejre.

Lidt over halvdelen siger, at de er tilfredse og ikke ønsker noget lavet om.

Resten, heriblandt de tre medlemmer af TFS, ønsker overenskomst på stedet og dermed en ændring af de horrible forhold” - der illustreres af en aflønning på 135 kr. for 8 timers arbejde.

La Cabanas ejer Kaj E.Nielsen, der

havde drevet natklub i 15 år, kunne ikke forstå, at han bare kunne fortsætte.

Han nægtede at undertegne en overenskomst, og konflikten udviklede sig - til en begydelse uorganiseret.

De utilfredse, der klagede til TFD og Amtssamvirket, holdt ikke fast ved deres klager, selv om forholdene ikke lev bedre.

Efter pres støttede de arbejdsgiveren. Det hele kom til at se ud som en konflikt mellem de ansatte og arbejdsgiveren på den ene side over for fagforeningen på den anden.

Blokaden mod La Cabana trak i langdrag, og politiet kom til at spille en aktiv rolle i bekæmpelsen af blokaden - et karakteristisk træk ved 1980ernes konflikter.

Den udvikling skal ses på baggrund af, at den borgerlige Schlüter regering fra 1982 førte en aktiv kamp mod aktiviteter. Der var kommet til markant udtryk under havnearbejderkonflikten i 1982

”La Cabana” Sangen

Forfatteren *Carl Scharnberg* har skrevet en hel speciel arbejdersang, som han tilegnede blokadevakterne foran Restaurant ”La Cabana” i Herning. Sangen der hedder ”Det gælder langt mere end i dag” og kan synges på: **Snart dages det brødre, det lysner i øst**

Så mødes vi atter, som andre før os
til værn om alt det, vi har skabt.
Vi ved, hvad det gælder: Vi samles i trods
Vi ved, vi må aldrig gi` tabt.
Nu gælder det mere end dagen i dag.
Det gælder vor fælles sag.

Vi fik intet skænket i arbejderhjem.
De gamle har kæmpet for alt.
Vi ved, det har kostet at slås imod dem,
der aldrig var med, når det gjaldt.
Nu gælder det mere end dagen i dag.
Det gælder vor fælles sag.

Vi ved, hvem vi er - hvad der ventes af os
af dem. der først rejste vort krav.
De førte det frem i vidunderlig trods
og stor var det fremsyn, de gav
Det gælder langt mere end dagen i dag
det gælder vor fælles sag.

Vor ret har vi nået i slag efter slag.
Vi ved, hav der sker hvis den dør!
vi ved, de vil knække os fag efter fag
og skabe en tilstand som før
Nu gælder det mere end dagen i dag
Det gælder vores fælles sag

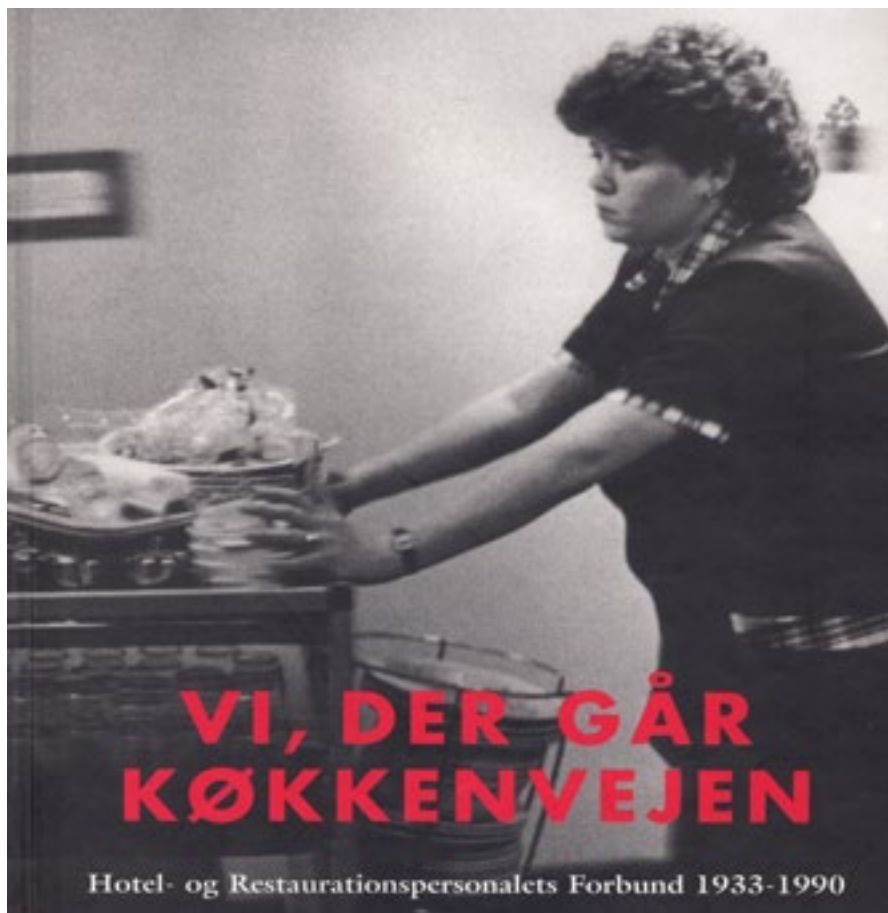

Carl Scharnberg

Vi børn af en klasse, der rejste sig selv
må altid blokere for dem,
der tror, at en arbejder bloter en træl,
der ikke kan tænke lidt frem.
Det gælder langt mere end dagen i dag,
det gælder vor fælles sag

Carl Scharnberg

Afsnittet om La Cabana konflikten, er fra en af de mange bøger vi har i arkivet, som omhandler de forskellige fagforeningers oprettelse og arbejde, jubilæums-skrifter m.m. Vi har flere arkivkasser med spændende ting som vedrører sagen.

Socialdemokratiet

Kong Christian den tiende var ikke glad for socialdemokratiet, de var jo republikanere sagde han i 1924.

”De er jo republikanere” sagde han, og han havde været på kant med dem under Påskekrisen fire år tidligere, hvor de talte om et statskup.

Ville de hævne sig på ham?

Ydmyge ham?

Hans rådgivere så dog ikke anden udvej.

Valget resultat den 11. april var klar, Socialdemokratiet havde fået syv mandater, og var landets største parti med godt 36 % af stemmerne.

Men det Radikale Venstre gav det et flertal i Folketinget.

Kongen måtte tilkalde Thorvald Stauning.

De to mænd havde begge en sentimental side.

Med tårer i øjnene forsikrede Stauning kongen om, at hans partifæller var ligeså gode danske mænd som andre, og kongen svarede, at det tvivlede han ikke på.

Men mon ikke hr. Stauning syntes, at det var en god ide at lade en professionel diplomat varetage udenrigsministerposten?

Jo, det syntes Stauning.

Kongens spørgsmål kan passende oversættes til: ”Den slags har almindelige arbejdere jo ikke forstand på.”

Staunings svar skal dog ikke forstås som et tilsagn til den vurdering, men snarere sådan, at en imødekommelse af kongens ønske måske løste et lidt kompliceret problem for ham.

Stauning havde nemlig selv overvejet at beklæde udenrigsministerposten, men lod være fordi det måske kunne opfattes som signal om, at han ikke i samme grad interesserede sig for indenrigspolitikken.

Han havde også overvejet andre ledende socialdemokrater på posten, men en var for impulsiv, og en anden ønskede han hellere på en anden post. Ordvekslingen mellem kongen og den kommende statsminister er dog sympatisk.

Kongen var som sin fader og bedstefar konservativ. Af sind og politisk opfattelse.

Som bedstefaderende havde været betænkelig ved at lade Venstre og bønderne komme til magten ved systemskiftet i 1901. var Kong Christian den 10 utryg ved at lade socialdemokratiet og arbejderne komme til magten i 1924.

Danmark udviklede sig, men monarkiet gik - i sagens natur - ikke forrest. Stauning danne sin regering.

Stauning på Amalienborg

Ti mand høj og én kvinde, nemlig Nina Bang, som dermed blev Danmarks første kvindelige minister. Stauning selv var født i et arbejderhjem i dybeste fattigdom. Men hans forældre havde ofret sig for ham og givet ham den bedste skolegang, de formåede. Han blev faglært cigarsorterer. Gennem selvstudier og gerningen i arbejderbevægelsen opnåede han et viden og dannelsesniveau, der ikke stod tilbage for ret mange. Knap halvdelen af hans ministre var også arbejdere, resten akademikere. En arbejderregering blev den nu kaldt alligevel. Det var en parlamentarisk svag regering. Støtte partiet, Det Radikale Venstre, studerede lidt skeptisk det nye fænomen i dansk politik. mens

get påvirkede hele landets økonomi. Regeringen imponerede heller ikke med overdreven kompetence. De var nye i faget. På grund af for modvillig radikal støtte besluttede Stauning at udskrive valg i december 1926. Det bragte en Venstre regering til magten. Det kunne lyde som en meget betinget succes, hvis ikke noget nær en fiasko. Alligevel havde Staunings første regering betydning og kan i et større perspektiv også udlægges som en succes. Tænk sig: Socialisterne, de af Marx inspirerede samfundsomstyrtere, som borgeskabet opfattede dem som, afgav magten frivilligt og helt efter den forfatningsmæssige orden. Monarkiet eksisterede stadig folke-

Venstre og Konservative naturligvis var en hård opposition. Tilmed var tiderne sværere. Konflikterne og krise i landbru-

kirken ligeså, ja, landet var ikke gået i opløsning eller rabundus.

Socialdemokratiet, arbejderne var integreret i det danske demokrati.

Og kongen og Stauning havde iøvrigt etableret et stærkt tillidsforhold til hinanden, som også var båret af gensidig sympati.

Deres arbejdsfællesskab skulle også snart genoptages, da Socialdemokratiet igen kom i regering i 1929. Denne gang i en flertalsregering med Det Radikale Venstre, der regerede i 11 år.

Artiklen er skrevet af lektor i Historie, Niels Wium Olesen

*Institut for Kultur og Samfund,
Aarhus Universitet: bogens titel*

”Danmark bliver moderne” og omhandler årene fra 1900 til 1950

Udgiver: Aarhus Universitetsforlag

Til venstre på billedet Nina Bang - Danmarks første kvindelige minister - Hun blev Undervisningsminister i Stauning regeringen 1924 til 1926.

Valgret

Kvinderne var som gruppe dem, der havde markeret sig længst og tydeligst i kampen for valgret. De opnåede den 5. juni 1915 og blev fejret med op mod 20.000 kvinder, der gik med Dansk Kvinders valgretsråd til Amalienborg.

Den 5. juni 1915 indførtes den nye grundlov lige og almindelig valgret til både Landsting og Folketing.

1915-Grundloven er berømt for at give kvinder valgret, men var også epokegørende, fordi den gav valgret til tyende, dvs folk i privat tjeneste.

Det betød man nu kunne væreligegyldig politisk medborger, selv om man var en del af en andens husstand.

Valgretten var dog stadig betinget af, at man var uberygtet, ikke havde modtaget fattighjælp, der ikke var betalt tilbage, og havde fuldt rådighed over sit bo.

Grundlovsændringen var blevet diskuteret intenst i seks år inden gennemførelsen.

Det skyldtes især, at man samtidig med indførelsen af valgret til kvinder og tyende nedsatte valgretsaldern fra 30 til 25år, Ophævede den privilegerede valgret til Landstinget og ændrede valgmoden til Folketinget, så valg i enkeltmandskredse blev suppleret med tillægsmandater.

Den kvindelige valgret i 1915 var resultat af en politisk proces, der gik

tilbage til 1886.

Her rejste folketingsmedlem Frederik Bajer for første gang forslag om kvindelig valgret til Københavns Borgerrepræsentation.

Det gjorde han som en del af en større debat om, hvordan valgretten til de kommunale råd skulle indrettes.

I de efterfølgende diskussioner af valgret gik en række tematikker igen, men det var især spørgsmålet om kvindelig valgret, der fyldte i de tidlige diskussioner af kommunal valgret.

I 1887 rejste Socialdemokratiet spørgsmålet om valgret til tyende.

Kvinder og tyende fik første gang valgret i forbindelse med menighedsrådene i 1903.

Her var den rette tro vigtigere end både køn og social stand

Derefter bredte det sig som ringe i vandet.

I 1905 blev kvinder valgbare til ”kommunale værgeråd for forbryderiske og forsømte børn og unge personer”, og i 1907 fik de valgret til hjælpe-kasserne (fattighjælp)

Det skete med udgangspunkt i de

kompetencer, kvinder havde indenfor børneomsorg, opdragelse og fattighjælp.

Først i 1908 var der opnået politisk enighed om indførelse af lige og almindelig valgret til de kommunale råd.

Igan var det ikke kun kvinder, men også tyende, der fik valgret, samtidig med at den privilegerede valgret blev ophævet.

På det tidspunkt var kvindelig valgret ikke længere politisk, men kontroversielt men blev opfattet som et naturligt resultat af samfundsudviklingen.

Diskussionen, der ledte til grundlovsændringen i 1915 var starten som en diskussion af valgkredsene indretning, der var stærkt aktualiseret af befolkningstilvæksten.

Ønsket om omlægning af valgkredsene var båret af en ambition om at skabe en mere retfærdig repræsentation, hvor den enkelte stemme talte lige meget.

Det blev i diskussionerne koblet med spørgsmålet om privilegeret valgret til Landstinget.

Den privilegerede valgret var indført med grundlovsændringen i 1886 og delte vælgerkorpset i to grupper.

Der var en, hvor alle med valgret til folketinget kunne stemme, og en, hvor kun de højest beskattede (Højre) kunne stemme.

Afskaffelsen af den privilegerede valgret blev central i diskussionerne af grundlovsændringerne og var en af

hovedårsagerne til, at forandringerne trak i langdrag. Højre gjorde den privilegerede valgret afhængig af spørgsmålet om valg i enkeltmandskredse, eller forholdstalsvalg, fordi mange stemmer ville gå til spilde ved enkeltmandsvalg, og mindretallene (Højre) ville få en bedre repræsentation ved forholdstalsvalg.

Dansk Kvindesamfund opfordrede i flere omgang politikerne til at indføre kvindelig valgret alene, så den, så man ikke blev forhindret af de dele af lovforslaget, som man ikke kunne blive enige om, men forslaget blev

ikke imødekommet.

Tværtimod. Valgret til kvinder var i højere grad det, som alle var enige om, og som skulle skabe det pres, der fik de andre ændringer trukket med. I sidste ende var det udbruddet af Første Verdenskrig, der skabte den vilje til enighed og den ro til de nødvendige politiske forhandlinger, der gjorde, at de nødvendige kompromiser blev indgået, og den nye grundlov kunne indføres den 5. juni 1915.

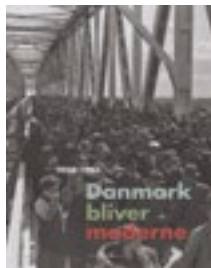
En grundlov, der knæsatte et demokratisk princip om valgret på individniveau frem for hustrandsniveau.

Artiklen om valgret til kvinderne er skrevet af:

Nina Javette Koefoed

Lektor i historie, institut for kultur og Samfund.

Aarhus universitet.

Kvinderne var som gruppe dem der havde markeret sig længst og tydeligst for kampen om valgret, der med 20.000 kvinder gik med valgretoptog til Amalienborg.

SEXCHIKANE

KAD havde været klar over fænomenet, da det i begyndelsen af 90'erne dukkede op i radio og TV. Men KAD er overbevist om, at mange sager desværre ikke ser dagens lys.

Forbundet satte derfor lys på sagen med en kampagne i efteråret 2000.

KAD kunne mærke det, da aviser, radio og TV i begyndelsen af 90'erne begyndte at omtale problemet med sexchikane. Langsomt begyndte denne slags sager at dukke op i forbundet og henvendelsen kom især fra medlemmer inden for rengøringsområdet, hvor kvinderne tit arbejdede alene eller i små grupper.

KAD gav medlemmerne det råd, at de skulle sige tydeligt og klart fra, første gang de oplevede de problemer. Og hvis chikanen fortsatte, skulle de hurtigt tage kontakt til afdelingen, så de kunne henvende sig til virksomheden. I sager om sexchikane har det

hurtigt.

Sexchikane er ikke kun fysiske overgreb. Grove sjofle tilbud er også chikane.

Det blev slået fast i en sag, som KAD i 1994 vandt for et medlem, der blev chikaneret så groft, at hun måtte sygemeldes.

KAD var glad for dommen, men var meget utilfreds med, at kvinden kun fik 10.000 kr. i erstatning.

Efter forbundets mening, er det for lav en pris for at ødelægge et liv.

Efter dommen måtte kvinden erkende at sexchikane er svært at takle.

Da hun kom tilbage til arbejdspladsen

blev hun til stor skuffelse frosset ud af sine kolleger, og til sidst så hun ingen anden udvej end at sige sit job op. Heldigvis har man i dag langt større opmærksomhed på problemet, og flere og flere tør fortælle om det.

nemlig vist sig, at chikanen bliver værre, hvis kvinderne ikke reagerer

Fra KAD Kvindeligt Arbejderforbunds jubilæumsskrift 1909 - 2001

Gifte kvinders ret til arbejde

Det har ikke altid været en selvfølge, at kvinder havde ret til arbejde, Køges Gummifabrik afskedigede 173 KAD'ere med den begrundelse, at de var gift

Efterhånden som arbejdsløsheden tog til, begyndte flere at betvivle kvinders ret til et arbejde uden for hjemmet. Kvindeligt Arbejderforbund kæmpede hårdt mod holdninger om, at kvinderne stjal mændenes arbejde, og ikke kun over for arbejdsgivere og uforstående **hattedamer**.

I begyndelsen af 30'erne var hvert fjerde medlem af KAD arbejdsløst, og de hårde tider fik nogle af de ugifte medlemmer til at mene, at de gifte kvinder ikke burde arbejde.

Flere kommuner afskedigede gifte kvinder, og i 1933 rejste KAD en sag mod Aarhus kommune, som havde afskediget seks rengøringskoner med den begrundelse, at de var gifte.

Til KADs skuffelse ville hverken arbejdsmændene i Aarhus eller den socialdemokratiske borgmester hjælpe. Under sagen måtte KAD lide den tort, at forbundets lokale afdelingsformand i retten erklærede, at hun og hendes bestyrelse var enige i byrådets fyringer af de gifte kvinder.

Det var et udsagn, som det senere viste sig, at hun ikke havde opbakning til, og efter sagen fratog afdelingen

hende både formands og kasserer posten.

KAD tabte sagen.

Dommeren fandt, at det ikke var overenskomststridigt at afskedige ud fra **kommunal-økonomiske grunde**.

I 1940 blev KAD kastet ud i endnu en sag, da Køge Gummifabrik afskedigede alle sine gifte, kvindelige medarbejdere.

173 KADere blev afskediget, og de mandlige arbejdere på fabrikken fandt det i orden.

Til KADs overraskelse viste det sig, at forbundets lokale afdelingsformand havde accepteret afskedigelsen.

KAD underkendte straks den lokale accept og forsøgte at få ansat bare nogle af kvinderne igen.

Efter et halvt års strabadser kom løsningen via arbejdsgiverforeningen, som fik direktøren til at love, at han ville genansætte de gifte kvinder, hvis der kom bedre tider.

I 1940'erne tabte flere af arbejdsgiverne flere sager om giftes kvinders ret til at arbejde, og derefter ebbede debatten lige så stille ud.

I kamp mod Lukkeloven

Når kvinderne skulle på arbejde, og arbejdstiden var på mellem 40 og 44 timer om ugen, var det ikke let at nå det hele!

Arbejderkvinderne i de større byer og især i København fik et nyt problem, da der efter krigen lykkedes HK at få gennemført en af sine mærkesager, en ændring af lukkeloven.

Varemanglen betød, at butikkerne kun fik nye forsyninger et par gange om ugen, og det var svært for kvinderne i byerne at opbevare fødevarer hjemme i de små lejligheder i flere dage.

Indtil i 1945 havde butikkerne åbent til klokken 20 om lørdagen og klokken 18,00 og 19,00 de øvrige hverdage. På grund af varemanglen blev åbningstiderne ændret, og butikkerne fik lov til at lukke klokken 17,00 dog først klokken 20,00 om fredagen.

Arbejderkvinderne var vrede og fortvivlede, for de fleste fabrikker havde først fyraften klokken 16,30, og som fagbladet skrev i 1946:

Med de nuværende lukketider er det faktisk umuligt for kvinderne at få gjort deres indkøb, mens forretningerne er åbne, og mens der endnu er varer i butikkerne.

En del butikker fik først ferske varer lørdag over frokost, så det krævede planlægning at være i butikken på det

rette tidspunkt, og mange så ingen anden udvej end forsømme arbejdet for at købe ind.

KAD arbejdede hårdt for at få lukkeloven ændret, og krævede, at der var lange aftener mindst to gange om ugen, **og det ville endda være kneben nok om sommeren, hvor varerne kun kan holde sig fra dag til dag.**

LO var ikke glad for, at HK og KAD var i slåskamp, men det lykkedes Arbejderbevægelsens Erhvervsråd at mægle mellem dem, og sagen gik videre til Handelsministeriet.

KAD fik støtte fra Industrirådet, der også ville have længere åbningstider, for arbejdsgiverne kunne ikke leve med, at kvinderne tog fri for at nå deres indkøb.

Resultatet blev en ny lukkelov i 1946, men den vakte bestemt ikke glæde i KAD, for åbningstiden om lørdagen blev skåret yderligere ned til klokken 14,00 og det var en ringe trøst, at der kom en ekstra halv time på åbningstiden de andre dage, fra klokken 17,00 til 17,30.

Strømmen af protester, fortsatte, både fra kvinderne og arbejdsgiverne.

I 1947 kunne arbejdsgiverne konstatere, at den egentlige arbejdstid reelt var faldet fra 48 timer til 40-44 timer

fordi så mange kvinder forsømte om lørdagen for at kunne købe ind. Handelsministeriet nedsatte endnu et udvalg, der skulle se på lukkeloven, og KAD prøvede forgæves at overbevise udvalget om, at butikkerne først skulle lukke klokken 16,00 om lørdagen. Den nye lov kom i 1950 og den videreførte til KADs skuffelse uændret den gamle lovs tidspunkter, og de stod ved magt helt frem til 1976.

Plakaten med den ottearmede kvinde som KAD lod fremstille, blev revet væk.

Den var en del af KADs ligeløns kampagne op til forhandlingerne i 1973, hvor ligeløn endelig kom ind i forhandlingerne

*indslagene er fra KADs jubilæumsbog: **Jo, det kunne nytte***

Invitation til et besøg i ASRA

Det gælder både enkelt personer, og hvis du er med i en faglig klub, vi er et besøg værd!

Som enkelt person kan du besøge os om onsdagene, hvor vi er i arkivet fra kl. 09,30 til 12,30.

Vi vil gerne vise dig hvad vi gemmer på i vores efterhånden ret store arkiv. Måske har du nogle spørgsmål om dit arbejdsliv, om vi evt. har nogle arkivalier fra din gamle arbejdsplads.

I skal bare gå ind på vores hjemmeside: **www.asra.dk** der kan i finde mere om ASRA, og adressen på bestyrelsen.

Ring og aftal med formanden hvornår I kunne tænke at besøge os.

Hvis du er med i en faglig klub, og i gerne vil have et udflugtsmål, så kan vi byde på en spændende oplevelse, hvor vi fortæller om ASRA, og om alle de ting vi arkiverer.

Det er muligt at købe kaffe og brød til en fornuftig pris.

Den gamle redaktør har begået et 1. maj digt

1. maj 2023

Når jeg ser et rødt flag smælde
bliver jeg rørt, og kan en tåre fælde.
Jeg har sunget den gerne, og med glæde.
med kammeraterne, og følt mig godt tilstede,
følt sammenholdet, og er blevet stærk,
af Oskar Hansens flotte og fine mesterværk.

Danmark for folket, sådan skal det lyde,
det kan få socialisten, sig til at fryde.
Det lyder fra kammeraterne, "landet er vort,"
vi har kæmpet for det, stolt over det vi har gjort,
det har kostet blod og sved, hver eneste gode,
og at få trådt magthaverne under fode.

Rejs jer fordømte her på jorden, synger vi,
og håber den sultne slavehærs kamp er forbi,
vi har knyttet næverne, budt magthaverne trods.
føjte der var intet på jorden, der kan skille os.
Føjte, når vi står sammen, er vi den stærkeste "hær"
har styrke og fremtid, viser mod og er visionær,

Ungdom er ikke det sløvede sind, det vi ved,
de skal heller ikke sådan, være til at slå ned,
de skal bide fra sig, være vågne og fostre ideer.
og helst ikke hoppe på partiets klicheer.
Være "fødekæde" i partiet, sige nu er det nok,
måske også give de gamle socialister et lille chok

01.05.2023

Leo Skaaning